

Дослідження досвіду та потреб родин зниклих безвісти військових

Резюме дослідження

Авторки: Аліна Хелашвілі, Олеся Будз, Юлія Кабанець,
Ольга Сацук, Дарія Сало

Менеджерка дослідження: Олеся Будз

Також над дослідженням працювали: Валерій Мілосердов,
Ірина Когут, Тетяна Жерьобкіна, Оксана Буць

Літературне редагування і коректура: Валентина Лавренюк

Верстка: Олексій Пильов

Cedos

Це дослідження проведене аналітичним центром Cedos на замовлення Громадської організації «Юридична сотня» у межах проекту «Розвиток всебічного та цілісного підходу до надання допомоги полоненим, безвісти зниклим особам та їх родинам», який Юридична сотня реалізовує за підтримки Міністерства закордонних справ, справ Співдружності та розвитку Сполученого Королівства (МЗС СК) та фінансових партнерів ФПСУ (Фонду «Партнерство за сильну Україну»), також Компанії «Кімонікс Інтернешнл Інк.», яка є агентом з управління коштами ФПСУ, та грантодавача громадської спілки «Українська Гельсінська спілка з прав людини».

Cedos — це незалежний аналітичний центр і спільнота, що працює над питаннями соціального розвитку з 2010 року. Ми віримо, що кожна людина має право на гідний рівень життя. Тому метою Cedos є пошук системних причин соціальних проблем і варіантів їх вирішення. Наш підхід базується на дослідженнях. Ми вивчаємо суспільні процеси та державні політики, поширюємо критичне знання, просуваємо прогресивні зміни, навчаємо і посилюємо спільноту прихильни_ць цих змін.

Сайт Cedos: cedos.org.ua

Цей дослідницький звіт представляє результати розвідувального дослідження досвідів сімей військовослужбовців, зниклих безвісти за особливих обставин, яке було проведене аналітичним центром Cedos на замовлення громадської організації «Юридична сотня» у червні-липні 2024 року.

Метою дослідження було описати досвід родин зниклих безвісти військових, проаналізувати наявні практики їхньої взаємодії з державними органами, ідентифікувати сильні та слабкі сторони цієї взаємодії, виявити труднощі, з якими стикаються родини, а також їхні потреби у додатковій підтримці. Ми сфокусувалися на етапах, які проходять рідні зниклих безвісти військових, зокрема розглядали взаємодію родин зниклих безвісти з ТЦК та СП, Національною поліцією та іншими державними органами та недержавними організаціями, питання інформування та комунікації з рідними зниклих безвісти військових. Дослідження також вміщує питання правової допомоги, грошових виплат та пільг, соціальної підтримки, тему впливу зникнення безвісти рідної людини на психоемоційний стан, здоров'я на загал, їхнє соціальне оточення.

Для проведення дослідження була застосована якісницька стратегія збору та аналізу даних. Ми провели 15 напівструктурованих глибинних інтерв'ю та 10 фокус-групових дискусій з матерями та дружинами зниклих безвісти військових (в окремих випадках – з сестрами та доньками, які розповідали про досвід батьків). Це дослідження фокусується на досвідах людей, чиї близькі зникли безвісти після початку повномасштабної війни, тож досвіди сімей, рідна людина яких зникла безвісти до 2022 року, потребують подальшого вивчення. Окрім цього, учасниці дослідження здебільшого не мали досвіду отримання соціальних послуг або пільг, тому нам не вдалося детально зафіксувати труднощі родин в цьому аспекті.

Ключові висновки

На своєму шляху від отримання звістки про зникнення безвісти близької людини родини вимушені були взаємодіяти з **великою кількістю органів та інституцій**. При цьому для інформанток не було зрозумілим, якими є повноваження кожного з органів, щодо яких запитів потрібно звертатися до них. Відсутність єдиного органу, до якого можна звернутися з приводу усіх питань, та контактної особи, яка б могла супроводжувати родини впродовж усіх етапів, значно обтяжувала досвід родин зниклих безвісти.

Однією з ключових проблем, яка була наскрізно присутня на всіх етапах досвіду рідних зниклих безвісти військових, є **брак належного інформування**. Якість інформування залежала від ініціативності окремих представників ТЦК та СП або військових частин. Інформування з боку ТЦК та СП, які зазвичай були першим органом, з яким взаємодіяли близькі зниклих безвісти військових, здебільшого відбувалося неналежним чином: комунікація була не проактивною, а навпаки - реактивною, бракувало пояснення алгоритму дій. Внаслідок цього близьким зниклих безвісти військових доводилося докладати зусиль, аби розібратися у тому, які кроки їм потрібно зробити.

Близькі зниклих безвісти військових часто **не отримували достатньо інформації та не мали цілісного розуміння про процес пошуку військового та ролі різних органів та пошукових організацій**. Родини часто проводили власні пошукові дії, аргументуючи це недостатньо ефективною роботою пошукових організацій та неефективною комунікацією з їхнього боку. Власні пошуки й відсутність інформування про небезпеку певних дій підвищували ймовірність зіштовхнутися з небезпекою та шахрайством.

Поширеною проблемою було **некоректне спілкування та зневажливе ставлення, неухважність до психологічного стану** з боку співробітників та співробітниць різних органів, зокрема ТЦК та СП, Національної поліції, військової частини тощо. Досвід взаємодії з цими органами значною мірою залежав від конкретних співробітників, які спілкувалися з родинами зниклих безвісти військових.

Попри наявність **права на отримання грошового забезпечення** зниклого безвісти військовослужбовця, **частина родин мала з цим труднощі**. Подекуди неналежне інформування спричиняло ситуації, коли близькі не отримували виплат або оформлювали їх лише через певний час. Нормативні документи не враховують усі можливі ситуації у родині, тож частина близьких військовослужбовця чи військовослужбовиці може залишитися без фінансової підтримки. Це може спричиняти конфлікти між членами сім'ї та викликати відчуття несправедливості. Недостатнім та несистемним є **інформування щодо соціальних виплат, послуг та пільг**, які можуть отримати родини зниклих безвісти військових.

Неналежне інформування та комунікація призводять до виникнення **труднощів правового характеру та необхідності звернутися за правовою допомогою**. Родини зниклих безвісти військових стикалися з відсутністю юристів, які спеціалізуються на військовому праві, браком коштів на отримання правової допомоги, не мали достатньої інформації щодо можливості отримання безплатної правової допомоги та компенсації коштів за юридичні послуги.

Близькі зниклих безвісти військових стикаються з важкими **емоційними переживаннями та потребують підтримки**. Проте, інформування щодо можливостей отримати психологічну допомогу не було достатнім, що перешкоджало родинам вчасно звернутися до фахівців. Також бар'єром в отриманні психологічної допомоги була відсутність у громаді кваліфікованих спеціалісток та спеціалістів, які працюють з родинами

зниклих безвісти. Негативних змін також зазнає стан **здоров'я близьких зниклих безвісти військових**, що збільшує потребу у зверненні за кваліфікованою медичною допомогою.

Соціальне коло родин зниклих безвісти військових зазнавало змін, найсуттєвішою з яких була розбудова відносин з іншими родинами зниклих безвісти військових. Це спілкування відіграло важливу роль на усіх етапах, які проходили родини, зокрема допомагало з інформуванням, коли його бракувало від державних органів, виконувало функцію психологічної підтримки та давало можливість спільно займатися адвокацією.